

satie was in de lente van '41 door de *Sicherheitspolizei* op verzoek van het *Referat 'Internationale Organisationen'* van Schmidts *Generalkommissariat* opgeheven. Hoofd van dit *Referat* was de Duitser Werner Schwier, een oudpaardenslager die zich in bezet Nederland als '*Herr Doktor*' liet aanspreken. Schwier, een corrupte en onbehouwen figuur met sterke sadistische neigingen, was in juni '41 met de uitbreiding van het Ster-kamp begonnen; voor die uitbreiding stelde de *VVRA* later f 150 000 uit de in beslag genomen Joodse vermogens beschikbaar. Schwier gaf het kamp ook een nieuwe naam: *Arbeitseinsatzlager Erika*. Hij had er bewakers nodig. Die trok hij aan via een Nederlander, K. L. Diepgrond. Deze was in '96 in Amsterdam geboren, was na een wisselvallig leven in de jaren '30 in Duitsland terecht gekomen (hij werd er nationaal-socialist), was in '36 naar Nederland teruggekeerd waar hij zich bij de NSB had aangesloten (begin '40 legde hij dat lidmaatschap neer) en had in de zomer van '40 een baantje gevonden als tolk bij de *Sicherheitsdienst* in Amsterdam. Deze Diepgrond nu, zou als de directe commandant, de *Lagerführer*, van het kamp te Ommen optreden. Bewakers wist hij te vinden met inschakeling van medewerkers van Woudenberg, de 'commissaris' van het NVV. Gehuwden zouden per week f 45 salaris krijgen, ongehuwden f 35 (menige geschoolde arbeider verdiende minder); zij kregen oude uniformen van het Nederlandse leger uitgereikt. Voor hun militaire scholing (zij moesten leren schieten) werd een Nederlandse SS'er aangetrokken die spoedig assistentie kreeg van twee bewakers, beiden beroepssergeant van het Korps Mariniers. Een en ander betekende niet dat Schwier zich niet langer met de zaken bemoeide. Hij was steeds op zijn minst van vrijdagmiddag tot dinsdagochtend in het kamp aanwezig, beter misschien: *bij* het kamp. Er was daar een villa voor hem gereserveerd waar hij de nachten placht door te brengen met een van zijn Haagse secretaressen.

Al in de zomer van '41 werd het kamp als strafkamp in gebruik genomen. Wij hebben er geen overzicht van, wie er toen zo al in opgesloten werden. Daartoe behoorden in elk geval de vijftien Rotterdamse NSB'ers die eind juli burgemeester Oud gemolesteerd hadden. Zij werden er aanvankelijk, aldus een karakteristieke formulering van de bovenbedoelde SS'er, 'geslagen, kortom als gewone gevangenen beschouwd'¹ – het voorspelde niet veel goeds voor de Joodse voormannen die in het kamp hun 'scholing' moesten ontvangen. Schwier en Diepgrond waren beiden felle antisemieten, zij hadden zich bij voorbaat verknouwd in de komst van die Joden.

¹ A. Hiemstra-Timmenga: Verslag van gesprek met J. P. S., 4 juli 1952, p. 1 (Doc I-1626 A, a-7).